

POKRAČOVÁNÍ KNIHOPISU ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH TISKŮ

Jan Andrlé

Úkolem tohoto příspěvku je představit široké knihovnické veřejnosti způsob, jakým budou v Národní knihovně ČR po smrti dr. Wižďálkové probíhat další knihopisné práce.¹

Prvý úkol, před který jsme byli postaveni, je dokončit stávající řadu Dodatků.² I s vědomím určitých nedostatků jsme se rozhodli, v zájmu zachování jednotnosti celé řady, dokončit tuto řadu Dodatků v té podobě, v jaké vycházela doposud. Na podzim roku 2008 vyšla nově zredigovaná VII. část 2. dílu Dodatků ke Knihopisu, obsahující číselné dodatky k č. 12821–15190 základní řady Knihopisu a zkrácené tituly abecedních dodatků k písmenům „Písně–Ř“. Tento svazek je doplněn seznamy (a klíči) zkráceně citované literatury a zkratk institucí, ve kterých jsou evidované exempláře uloženy.³ V roce 2009 by pak měl vyjít poslední svazek této řady, který bude obsahovat dodatky k VIII. a IX. části 2. dílu Knihopisu.⁴

Další a hlavní úkol, který před námi stojí a který by měl tvořit hlavní náplň dalších knihopisných prací, je vypracování plných záznamů abecedních dodatků, tj. záznamů k titulům neevidovaným v základní řadě Knihopisu. Záznamy budou opatřeny knihopisným číslem, přičemž při číslování navážeme na původní řadu Knihopisu.⁵ Forma těchto záznamů by měla v zásadě zachovávat podobu, jakou

¹ Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století vycházel pod redakcí Zdeňka V. Tobolky a posléze Františka Horáka v Praze v letech 1925–1967. Člení se na dva díly, 1. díl je věnován prvotiskům, 2. díl je věnován starým tiskům z let 1501–1800 a je rozdělen podle svazků na 9 částí.

² Současná řada Dodatků ke Knihopisu začala vycházet v roce 1994 a svým členěním sleduje strukturu základní řady Knihopisu. 1. díl, zpracovaný dr. Urbánkovou, který je tedy věnován prvotiskům, obsahuje nejen záznamy o nově objevených titulech, ale i nově zpracované původní záznamy a plně nahrazuje původní 1. díl z roku 1925 (nejde tedy vlastně pouze o dodatky, nýbrž o novou redakci; v rámci této redakce došlo též k přečíslování titulů, nová čísla jsou uváděna římskými číslicemi). Z 2. dílu Dodatků, vztahujícího se ke starým tiskům, vyšlo pod redakcí dr. Wižďálkové 6 částí koncipovaných tak, že jednotlivé části obsahují vždy jednak tzv. číselné dodatky (tj. doplňky a opravy k záznamům základní řady Knihopisu) a jednak tzv. zkrácené tituly abecedních dodatků (tj. provizorní, stručné údaje o nově zjištěných titulech).

³ V obou případech se jedná pouze o provizorní seznamy týkající se citací a zkratk použitých v tomto svazku.

⁴ Zde by měly být připojeny kompletní seznamy a klíče pro všechny zkrácené citace a lokace, které se objevují v Knihopise včetně Dodatků.

⁵ Tj. čísla abecedních dodatků budou následovat za posledním číslem základní řady, což je č. 17631, takže číslo prvního abecedního dodatku bude 17632.

mají záznamy v základní řadě, větší pozornost bude ale věnována analytickému rozpisu obsahu a popisu výzdoby tisků (zde zvláště lepšímu popisu motivů jednotlivých rytin ap., který je často v původním Knihopisu velmi stručný). V souladu s těmito postuláty bychom též, podle možnosti, rádi přistupovali k přepracování některých původních záznamů, které jsou ze současného pohledu neuspokojivé. Rovněž by měly být vyhotovovány nové záznamy u titulů, u kterých nebyl v době publikování Knihopisu a Dodatků znám žádný exemplář, a popis byl tedy převzat pouze z literatury, a nyní již alespoň jeden exemplář znám je.

Jako vhodný prostor pro publikaci nových dodatků se nám jeví databáze Digitální Knihopis (www.knihopis.cz), vytvořená a provozovaná péčí Kabinetu pro klasická studia Filozofického ústavu AV ČR, která v současné době zpřístupňuje elektronickou formou tituly základní řady Knihopisu včetně většiny údajů z knihopisných záznamů.⁶ Proto jsme oslovili kolegy z Kabinetu klasických studií a navázali s nimi spolupráci. V rámci této spolupráce by mj. měly být postupně zveřejňovány nové dodatky v databázi Digitálního Knihopisu. V souvislosti s tím by měly být do Digitálního Knihopisu zaneseny též číselné dodatky, tj. opravy a doplňky již stávajících titulů, a to jak opravy již publikované v tištěných Dodatcích,⁷ tak opravy nově zjištěné, které tištěným Dodatkům unikly. Až na výjimky nepředpokládáme přečíslovávání jednotlivých záznamů. Změna čísla bude přicházet v úvahu pouze ve výjimečných situacích, např. pokud bylo samostatné vydání označeno původně jako variantní⁸ či naopak. Naproti tomu budeme přistupovat k úpravám jednotlivých záhlaví tak, aby odpovídala standardizované podobě jména.

Konečně je třeba se krátce zmínit o roli knihopisného čísla. Jak již vyplývá z předcházejícího, tím, že se bude při číslování nových (tj. abecedních) dodatků pokračovat dál v původní číselné řadě, nebude knihopisné číslo odpovídat „správnému“ zařazení titulu v abecedním řazení. Podle našeho mínění lze tuto skutečnost bez velké lítosti akceptovat, neboť k porušení souslednosti číselné a abecední řady již skrytě došlo prostřednictvím určení autorství děl původně pojímaných jako anonymní (a tedy zařazených pod anonymním záhlavím; po určení jejich autorství ovšem správně patří pod své autorské záhlaví). Knihopisnému číslu zůstane

⁶ Databáze bohužel, alespoň zatím, neobsahuje údaje týkající se typografického popisu a výzdoby.

⁷ Z těchto Dodatků byly zatím do Digitálního Knihopisu zaneseny pouze informace o nově zjištěných exemplářích a poté záznamy k těm novým titulům, které byly vyhodnoceny jako paralelní vydání titulů evidovaných v základní řadě (většinou byly označeny číslem titulu ze základní řady doplněným o písmeno a, b, c...).

⁸ Např. vydání *Prawidła křesťianského žiwota* z roku 1600 je v původním Knihopisu označeno číslem 14347b, tedy jako varianta k titulu uváděnému pod č. 14347, což je první vydání *Prawidła* z roku 1587. Je zřejmé, že v případě vydání z roku 1600 nejde o variantní vydání, ale o regulérní 2. vydání, které by mělo mít „plnohodnotné“ číslo.

hlavní a podstatná funkce jednoznačného označení konkrétního titulu, resp. jeho záznamu. Počítáme, že jediná komplikace v této souvislosti může nastat při citování určitých skupin titulů (typicky často vycházejících titulů jako různé modlitební knížky ap.), které se daly pohodlně citovat určením číselného rozsahu (tj. způsobem „č. x až y“). Tento problém chceme vyřešit vytvořením citačního úzu, podle kterého by se v takovém případě citovalo podle záhlaví.

Závěrem tohoto příspěvku bychom rádi touto cestou požádali o spolupráci všechny pracovníky knihoven, muzeí a dalších institucí spravujících historické knižní fondy. Budeme vděční za každou informaci o titulech i o exemplářích starých tisků dosud nezaznamenaných v Knihopisu a stejně tak rádi uvítáme i všechny připomínky, kritiky, poznámky ap. k výše předložené koncepci knihopisných prací.

